

5.8.2019

EOAK/1592/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Tarkastaja Reima Laakso

VILPPULAN VANKILA

Tarkastuspöytäkirja

Tarkastuskohde	Vilppulan vankila
Tarkastusajankohta	8.4.2019
Osallistujat EOAK:sta	Oikeusasiamiehensihteeri Juho Martikainen Tarkastaja Reima Laakso
Osallistujat tarkastuskohteesta	Vankilan johtaja - - - Apulaisjohtaja - - - Rikosseuraamusesimies - - - Rikosseuraamusesimies - - -

1 Tarkastuksesta

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OP-CAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD) ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityisesti huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian tarkastajat tekivät 8.4.2019 tarkastuksen Vilppulan vankilaan, joka on miesvangeille tarkoitettu avovankila.

Tarkastus oli ennalta ilmoitettu ja sen tavoitteena oli tutustua Vilppulan vankilan toimintaan ja vankien olosuhteisiin laitoksessa.

Tarkastajat tutustuivat vankilan eristysselliin, matkaselleihin, päihdevalvontatilaan, tapaamistiloihin ja kolmeen asuinosaan.

Tarkastusta varten vankila toimitti pyydettyinä ennakkomateriaalina järjestyssäännön ja tulo-oppaan sekä niiden vieraille kielille käännettyt versiot, kurinpitopäätökset ja avolaitoksesta suljettuun vankilaan siirtämistä koskevat päätökset asiakirjoineen ajalta 1.1.–13.3.2019.

Tarkastuksella järjestettiin vankivastaanotto, johon osallistui 8 vankia. Kuulemisesta on laadittu erillinen muistio. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja niistä laaditut muistiot ovat salassa pidettäviä muun muassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella.

Tarkastuksen jälkeen vankilasta saatiin päätökset asiakirjoineen eristysseleihin sijoitetuista. Vankila toimitti yhteensä kolme päätöstä marraskuulta 2018 ja maaliskuulta 2019. Lisäksi vankila toimitti kuvan siitä, millaisen näkymän vankilan eristysseleihin kamera näyttää. Vankila toimitti myös myönteiset poistumislupapäätökset ajalta 1.3.2019–10.3.2019 sekä kielteisiä päätöksiä tärkeän syyn perusteella haettuihin poistumislupiin tammi–helmikuussa 2019.

Tarkastuksen aikana vankilan johtajan, apulaisjohtajan ja rikosseuraamusesimiehen kanssa keskusteltiin tarkastajien alustavista havainnoista.

Tarkastuspöytäkirjan luonnos lähetettiin Vilppulan vankilaan tiedoksi ja vankilalle varattiin mahdollisuus antaa kommentteja siitä viimeistään 28.6.2019. Vankila ei kommentoinut pöytäkirjaluonnosta.

Tarkastajien havainnot esiteltiin apulaisoikeusasiamies Pasi Pölöselle. Hän esitti tarkastuksen johdosta jaksossa 2 todetut kannanotot.

2 Tarkastushavainnot

2.1 Vankilasta ja sen toiminnasta

Vilppulan vankilalla ja Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimistolla on yhteinen johtaja. Johtaja käyttää vankilaa koskevaa päätösvaltaa myös niinä päivinä, jolloin hän työskentelee Tampereella yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Ainoastaan johtajan poissaolojen aikana johtajan päätösvaltaa vankilassa käyttää hänen sijaisenaan vankilan apulaisjohtaja.

Vankilan henkilökuntaan kuuluu vankilanjohtajan ja apulaisjohtajan lisäksi mm. 2 rikosseuraamusesimiestä, 12 vartijaa ja muuta työnjohto- ja ohjaushenkilökuntaa yhteensä noin 30.

Vankilan paikkaluku on 73. Paikat ovat miesvangeille. Tarkastuspäivänä vankilan kirjavahvuus oli 77 vankia, joista 16 oli valvotussa koevapaudessa ja 6 sijoitettuna ulkopuoliseen laitokseen. Vangeista 12 suoritti elinkautista vankeusrangaistusta.

Vankilassa on mahdollista osallistua usean eri alan ammatilliseen koulutukseen. Vangeista noin 30 suorittaa ammatillisia opintoja. Lisäksi vankilassa järjestetään vangeille monenlaista työtöimintää ja jossain määrin avolaitostyötä kunnan ja Metsähallituksen palveluksessa. Tarkastuksen aikaan 1 vanki oli kunnalla ja 3 vankia Metsähallituksella avolaitostöissä. Osa vangeista käy siviilitöissä.

Henkilökunta toi esille, että vankeja on vaikea houkutellessa pesula-, siivous- ja pihatöihin, koska vankien taloudellisiin etuuksiin tehtyjen lainmuutosten jälkeen ansiotasoa näissä toiminnoissa laski. Sen sijaan opiskelijoiden ansiotasoa on parantunut.

Henkilökunnan mukaan rangaistusajan suunnittelua varten vankilassa on erityisohjaajan vetämä tukiryhmä, jossa vankien kanssa päivitetään rangaistusajan suunnitelmat neljä kertaa vuodessa. Henkilökunnan mukaan kaikki vangit sijoitetaan toimintaan. Suuri osa vangeista myös vapautuu valvotun koevapauden kautta.

Apulaisoikeusasiamies piti positiivisena sitä, että vankilassa on tarjolla monenlaisia ammatillisia opintoja. Yleisellä tasolla henkilökunnan esittämän perusteella vaikutti myös siltä, että rangaistusajan suunnittelu ja valvottuun koevapauteen sijoittaminen toimivat vankilassa.

2.2 Vankilan tilat

Yleistä

Vankien asuintilat ja tapaamistilat olivat siistit ja tarkoitukseensa sopivat.

Vankilan tilat eivät ole esteettömät eikä sinne voida sijoittaa liikuntarajoitteisia vankeja.

Eristyssellin kameravalvonta

Eristysselli oli siisti ja kohtuullisessa kunnossa. Sellin kalustuksena oli betoninen sänky ja patja. Samassa tilassa oli wc-pytty. Selliä valvotaan kameravalvonnalla. Vankilasta saadun tiedon perusteella kamera on suunnattu siten, että wc-pytyllä käyvän vangin yksityisyys on suojattu.

Kuva 1. Eristysselli

Tarkastuksen aikana saadun tiedon mukaan selliä käytetään paitsi tarkkailuun ja eristämistarkkailuun myös muista syistä erillään pitoon.

Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että kameravalvontaa voidaan vankeuslain nojalla käyttää vain silloin, jos vanki on sijoitettu tarkkailuun tai eristämistarkkailuun. Muissa tilanteissa kameran tulee olla poissa päältä. Tämä tulee ottaa huomioon, jos selliä lyhytaikaisesti käytetään muuhun kuin tarkkailuun tai eristämistarkkailuun sijoittamisessa.

Matkasellien wc-tila

Matkasellejä oli kaksi. Ne olivat saman käytävän kahdella puolella ja toisessa oli wc-pytty, jota ei ollut eristetty sellitilasta. Henkilökunnan mukaan selleissä pidetään vankeja pääsääntöisesti vain lyhyitä aikoja odottamassa kuljetusta. Joskus vanki voi olla matkasellissä yli yön. Kaikki matkaselleissä olevat vangit käyttävät samaa wc-pyttyä, vaikka vankeja olisi useampi.

Suomen perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Pykälän 3 momentin mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla. Vastaavasti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan mukaan ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Sen mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Vastaavasti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä, Euroopan kidutuksen vastaisen komitean (CPT) suosituksissa ja kansallisessa laillisuusvalvontakäytännössä on käsitelty runsaasti kysymystä vankien ja muiden suljetussa laitoksessa olevien mahdollisuudesta käyttää asianmukaisia WC-tiloja. Erityisen ongelmallisena on pidetty sitä, jos henkilö on joutunut tekemään tarpeensa muiden läsnä ollessa ja sitä, että suljetussa tilassa on ollut vain ämpäri, johon tarpeet on täytynyt tehdä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on lukuisissa ratkaisuissaan pitänyt yhtenä tekijänä valittajien ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan vastaisessa kohtelussa sitä, että vangeilla ei ole ollut mahdollisuutta käyttää riittävän hygieenisiä ja yksityisyyden turvaavia WC-tiloja (esimerkiksi ratkaisut Peers v. Kreikka, Kalashnikov v. Venäjä ja Neshkov and others v. Bulgaria).

Yllä todetun perusteella **apulaisoikeusasiamies piti erittäin ongelmallisena sitä**, että matkasellissä vangit joutuvat käyttämään wc-pyttyä muiden vankien nähden. WC:n käyttö matkasellissä tulee pikaisesti järjestää siten, että vankien yksityisyydensuoja toteutuu.

Niin eristyssellin kuin matkasellienkin kalustuksen osalta **apulaisoikeusasiamies viittasi myös** 23.2.2018 antamaansa ratkaisuun EOAK/1276/2017, jossa on laajemmin käsitelty sellikalustusta eristämisen aikana. Ratkaisu on julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla.

Päihdevalvontatilat

Päihdevalvontaan tarkoitettut tilat olivat asianmukaiset. Vanki antaa näytteen kylpytakissa ilman omia vaatteitaan. Näköyhteys vankiin on kerrallaan yhdellä vartijalla ja varsinaista näytteenantoa valvotaan peililasin läpi.

Vanki antaa näytteen nimellään varustettuun purkkiin, minkä jälkeen näytteestä otetaan pikatesti. Henkilökunnan mukaan näytteitä käsitellään siten, ettei sekaantumisvaaraa ole.

2.3 Säännösten saatavuus

Lainsäädäntö on vankien saatavilla vankilan vastaanotossa. Muut säännökset on mahdollista saada netistä.

Tarkastettujen asuinosa-asteiden ilmoitustauluilla oli luettelo vankilan toimintaa valvovista viranomaisista.

2.4 Yhteydet vankilan ulkopuolelle

Videoyhteyden käyttö

Henkilökunnan mukaan vankeuslain 13 luvun 13 §:n mukaisilla videoyhteyden välityksellä pidetyillä tapaamisilla on vankilassa vain vähän käyttöä. Mahdollisuudesta videotapaamiseen ei kuitenkaan ole aktiivisesti vankilassa tiedotettu ja asiaa koskeva ilmoitus oli vain suomeksi.

Vankilassa on myös jonkin verran ulkomaalaisia vankeja. Tarkastuksen aikana keskusteltiin siitä, että juuri ulkomaalaisille vangeille mahdollisuus videotapaamiseen voi olla hyödyllinen. Vankilassa päätettiin käännettä videotapaamisia koskeva ohje englannin kielelle.

Apulaisoikeusasiamies piti tärkeänä, että sekä suomenkielisille että muun kielisille vangeille tiedotetaan riittävästi lainsäädännön mahdollistamasta tapaamismuodosta.

Matkapuhelimen käyttö

Vangit saavat omat puhelimensa haltuun poistumisluvulle ja muille vankilan ulkopuolisille luvulle.

Vankilassa nettiyhteydettömän ja kamerattoman puhelimen saa käyttöön vain toiminta-ajan jälkeen. Useat vangit olivat tyytymättömiä tähän järjestelyyn, koska se vaikeuttaa esimerkiksi virka-aikaan sidottujen asioiden hoitamista.

Henkilökunnan mukaan matkapuhelimen käyttöajoissa voidaan tarvittaessa joustaa.

Vankeuslain 12 luvun 6 a §:n mukaan vangille voidaan avolaitoksessa antaa lupa käyttää matkapuhelinta. Lupaehdoissa voidaan antaa tarkempia määräyksiä matkapuhelimen käytöstä. Lain esitöiden (HE 45/2014 vp) mukaan matkapuhelimen käyttöä koskevaan lupaan voitaisiin sisällyttää erilaisia vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta tarpeellisia ehtoja. Ehdot voisivat liittyä muun muassa matkapuhelimen käyttöaikoihin ja -paikkoihin ja matkapuhelimen säilyttämiseen. Matkapuhelinta ei myöskään saisi antaa toisen vangin käytettäväksi. Luvan ehdoksi voitaisiin asettaa kielto tyhjentää tai poistaa puhelimen käyttöloki.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että vankilalla on toimivalta määrätä niistä ehdoista, joilla lupa matkapuhelimen käyttöön vankilassa annetaan. **Hän suositteli** kuitenkin vankilaa arvioimaan uudelleen sen, onko perusteltua rajoittaa matkapuhelimen käyttö vain toiminta-ajan jälkeiseen aikaan.

Internet-yhteyden ja sähköpostin käyttö

Vankien käyttöön on varattu yksi tietokone, jossa on nettiyhteys. Käyttöön haetaan lupaa lomakkeella. Useat vangit toivat esille sen, että pääsy useille tarpeellisille sivustoille on rajoitettu (mm. pankkiasiointi, vakuutusyhtiöt). Myöskään eduskunnan oikeusasiamiehen sivustolle ei päässyt.

Opiskelijoille voidaan vankilan mukaan antaa lupa myös oman tietokoneen käyttöön. Näissä tapauksissa ei ole ilmennyt ongelmia.

Vankeuslain 12 luvun 9 §:n mukaan vangille voidaan antaa lupa sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen yhteyksien ylläpitämiseen, toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Vastaavasti vangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Suljetussa vankilassa luvan myöntäminen edellyttää, että vangin pääsy muille kuin luvanmukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty.

Lainsäädännössä on lähdetty siitä, että sivustojen käyttöä rajoitetaan teknisesti niin, että kielletyille sivustoille ei pääse. Suljetuissa vankiloissa tämä on säädetty käytön edellytykseksi.

Ilmeisesti luettelo sivustoista, joille vangit voivat päästä, on sisällöltään sama sekä avolaitoksissa että suljetuissa vankiloissa. Avolaitoksissa vankien tulisi kuitenkin kyetä hoitamaan muun muassa vapautumiseen liittyviä asioita omatoimisesti. Nykyään tämä tapahtuu suurelta osin internetissä. Avolaitoksessa enemmistö vangeista käy myös poistumisluvilla tai muilla vankilan ulkopuolisilla luvilla, joille oma älypuhelin on mahdollista ottaa mukaan.

Tätä taustaa vasten **apulaisoikeusasiamies piti ongelmallisena sitä**, jos nettiyhteyden käytön tekniset esteet rajoittavat vankien pääsyä myös sellaisille sivustoille, joille on lupa päästä. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan olisi perusteltua tarkastella uudelleen nettiyhteyden käyttöön liittyviä järjestelyjä erityisesti avolaitoksissa.

Ostosmahdollisuudet ja kirjastossa käynti

Vankilassa ei ole omaa kirjastoa eikä kanttiinia. Vangeille on järjestetty mahdollisuus käydä yhteiskuljetuksella ostoksilla ja kirjastossa. Henkilökunnan mukaan ei ole ollut sellaisia tilanteita, etteivät kaikki halukkaat olisi päässeet mukaan.

2.5 Asiakirjojen tarkastus

Tulo-opas

Vilppulan vankilan tulo-opas on päivätty 22.1.2016. Tulo-oppaan sisällössä **apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota** seuraaviin seikkoihin:

- tulo-oppaan kirjaukset vangeille maksettavista toimintarahasta ja palkasta ovat vanhentuneet
- tulo-oppaan sivulla 7 puhutaan vankien mahdollisuudesta päästä niin sanotuille asiointikäynneille. Sivulla 10 puolestaan puhutaan muu lupa -hakemuksista. Vaikutti epäselvältä, mitä näillä lupa-asioilla tarkoitetaan. Vankeuslain 14 luvussa säädetään mahdollisuudesta poistumislupaan tärkeästä syystä, erittäin tärkeästä syystä ja saatettuna. Tulo-opasta olisi perusteltua päivittää siten, ettei jää epäselväksi, mitä lupia vankien on mahdollista hakea missäkin tilanteessa
- tulo-oppaan sivulla 9 todetaan, että poistumislupaa rangaistusajan pituuden perusteella on haettava vähintään kahta viikkoa ennen poistumislupa-ajankohtaa. Muotoilusta voi saada sellaisen käsityksen, ettei tätä myöhemmin jätettyä hakemusta lainkaan käsitellä

Päätöksenteko

Vankivastaanotto

Useat vangit toivat keskusteluissa esille vankilan hallinnolliseen päätöksentekoon liittyviä epäselvyyksiä. Päätöksentekoon liittyviä kysymyksiä käytiin tarkastuksen aikana läpi henkilökunnan kanssa.

Tarkastuksen jälkeen Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksesta saadun tiedon mukaan aluekeskuksen lakimies ja notaari olivat pitäneet vankilassa vankivastaanoton hieman ennen apulaisoikeusasiamiehen määräämää tarkastusta. Tuollakin vankivastaanotolla oli nousut esille hallinnolliseen päätöksentekoon liittyviä ongelmia.

Kurinpitopäätökset

Vankeuslain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitetuista järjestysrikkomuksista vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus. Luvun 16 §:n mukaan vankilan johtaja päättää kurinpitorangaistuksen määrämisestä.

Tarkastettujen kurinpitopäätösten perustelemisessä oli puutteita. Useissa päätöksissä perusteluissa ei ollut lainkaan kerrottu, millä perusteella rikkomus oli katsottu näytetyksi toteen. Yhdessä päätöksessä perusteluihin on kirjoitettu varoitus. **Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen**, että kurinpitopäätökset tulee perustella niillä seikoilla, jotka yksittäisessä asiassa ovat näyttönä siitä, että järjestysrikkomus on tapahtunut.

Toiseksi vankeuslain 15 luvun 16 §:n nojalla toimivalta kurinpitoasioissa on vankilan johtajalla. Tarkastetuista kurinpitopäätöksistä useat oli tehnyt apulaisjohtaja, mutta päätöksistä ei käynyt ilmi, onko hän toiminut tilanteessa johtajan sijaisena. **Apulaisoikeusasiamies totesi**, että kurinpitopäätöksistä tulee käydä ilmi, jos apulaisjohtaja on tehnyt päätöksen toimiessaan johtajan sijaisena. Muissa tilanteissa apulaisjohtajalla ei ole toimivaltaa määrätä kurinpitorangaistusta.

Tarkkailuun sijoittamispäätökset

Vankeuslain 18 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vanki saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla teknisin apuvälinein tai muulla tavoin, jos

se on välttämätöntä: 1) päihtyneen tai päihdyttävien aineiden käyttämisen vieroitusoireista kärsivän vangin terveydentilan seuraamiseksi ja hänen turvallisuutensa varmistamiseksi; 2) itsemurhan tai itsetuhoisen käyttäytymisen estämiseksi; taikka 3) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muulla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle.

Luvun 8 §:n mukaan tarkkailuun sijoittamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Vankeuslain 20 luvun 1 §:n nojalla vangilla on oikeus hakea muutosta tarkkailuun sijoittamista koskevaan päätökseen.

Yhdessä tarkastetussa tarkkailuun sijoittamispäätöksessä tarkkailun perusteeksi oli kirjattu vangin terveydentilan seuraaminen, toisessa vangin oma pyyntö ja kolmannessa terveydentilan seuraaminen päihtymyksen vuoksi. Näiden kirjausten perusteella on epäselvää, minkä vankeuslain 18 luvun 3 §:n 1 momentin kohdan nojalla henkilö oli kussakin tapauksessa sijoitettu tarkkailuun. Päätöksistä ei käynyt ilmi, miten tarkkailuun sijoittamisen edellytyksiä oli tapauksissa arvioitu. Esimerkiksi päihtyneen vangin terveydentilan perusteella tarkkailuun sijoitetun asiakirjojen perusteella ei vaikuta siltä, että vangin päihtymystila olisi vaatinut erityistä terveydentilan seuranta. Pikemminkin kyse on ollut erillään pidosta järjestysrikkomusepäilyn selvittämiseksi, mikä onkin kirjattu osaan asiakirjoista. Kaikissa tapauksissa jäi asiakirjojen perusteella jossain määrin epäselväksi, onko edellytyksiä nimenomaan tarkkailuun sijoittamiselle ollut olemassa.

Kaikista päätöksistä puuttui myös päätöksentekijän virka-asema sekä muutoksenhakuohjaus.

Apulaisoikeusasiamies kiinnitti vankilan huomiota siihen, että tarkkailuun sijoittamisesta päätettäessä tulee arvioida, täyttyvätkö vankeuslaissa säädetyt edellytykset tarkkailuun sijoittamiseen. Tämän arvioinnin tulee käydä ilmi päätöksen perusteluista. Toiseksi **hän kiinnitti huomiota** siihen, että vangilla on muutoksenhakuoikeus tarkkailua koskevaan päätökseen. Päätökseen tulisi siten liittää asianmukainen muutoksenhakuohjaus. Kolmanneksi päätöksentekijän virka-aseman tulisi käydä ilmi päätöksestä.

Kielteiset poistumislupapäätökset

Vankeuslain 14 luvussa säädetään poistumisluvan myöntämisen edellytyksistä.

Vilppulan vankila oli tehnyt yhtä lukuun ottamatta kaikki kielteiset poistumislupapäätökset, jotka tarkastajille lähetettiin. Yhden päätöksen oli tehnyt Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö.

Vilppulan vankilan tekemissä päätöksissä perusteluina oli käytetty fraasimaisia lauseita, kuten ”ei ole esitetty riittävän tärkeätä syytä poistumiseen”. Yhdenkään päätöksen perusteluissa ei oltu arvioitu sitä, täyttyvätkö tärkeän syyn poistumisluvan ehdot. **Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen**, että kielteiset poistumislupapäätökset tulee perustella niillä tosiasiallisilla tapauskohtaisilla seikoilla, joiden vuoksi poistumislupaa ei myönnetä.

Kaikkien poistumislupapäätösten valmisteluasiakirjoja ei voitu toimittaa tarkastajille, koska mitä ilmeisimmin niitä ei löydetty. Kanslian tarkastajan ja apulaisjohtajan välillä käydyn puhelinkeskustelun perusteella vaikutti siltä, ettei asiakirjojen käsittelyyn ja arkistointiin liittyviä käytäntöjä vankilassa ainakaan kaikilta osin tunneta. **Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota** huolellisuuteen asiakirjojen käsittelyssä ja arkistoinnissa.

Yhteenveto hallinnollista päätöksentekoa koskevista havainnoista

Edellä käsitellyn perusteella **apulaisoikeusasiamies totesi**, että Vilppulan vankilassa hallinnolliseen päätöksentekoon liittyvät menettelytavat ovat monilta osin epäselviä.

Tarkastuksen jälkeen kansliasta oltiin yhteydessä aluekeskukseen ja sieltä saadun tiedon mukaan vankilan ja aluekeskuksen välillä on sovittu siitä, kuinka vankilan henkilökuntaa koulutetaan päätöksenteossa ja ohjataan asiakirjahallinnon asianmukaisessa toteuttamisessa.

3 Toimenpiteet

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen saattaa Vilppulan vankilan ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen tietoon:

- kohdassa 2.2 eristyssellin ja matkasellien olosuhteista todetun
- kohdassa 2.4 videon yhteydellä tapahtuvista tapaamisista, matkapuhelimen käytöstä sekä internetin ja sähköpostin käytöstä todetun ja
- kohdassa 2.5 tulo-oppaasta ja vankilan päätöksenteosta todetun

Apulaisoikeusasiamies pyytää Vilppulan vankilaa ilmoittamaan 11.10.2019 mennessä, mihin toimenpiteisiin hänen tarkastushavaintonsa eristyssellin ja matkasellien olosuhteista, matkapuhelimen käytöstä, vankilan tulo-oppaasta ja vankilan päätöksenteosta ovat antaneet aihetta.

Apulaisoikeusasiamies pyytää Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskusta ilmoittamaan 11.10.2019 mennessä, mihin toimenpiteisiin hänen tarkastushavaintonsa vankilan päätöksenteosta ovat antaneet aluekeskukselle aihetta.

Apulaisoikeusasiamies lähetti pöytäkirjan tiedoksi myös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle ja oikeusministeriölle erityisesti kohdassa 2.4 internetin ja sähköpostin käytöstä todetun huomioimiseksi.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Reima Laakso
tarkastaja